

22.3.2016

LVM/1955/05/2015
PS12.4.16

Yleisradio Oy:n julkisen palvelun tehtävää ja rahoitusta arvioiva parlamentaarinen työryhmä

Viite: Lausuntopyyntönnö 10.3.2016, LVM/1955/05/2015

Yleisradio Oy:n julkisen palvelun tehtävää ja rahoitusta arvioivan parlamentaarisen työryhmän tehtävänanto

Kiitämme mahdollisuudesta ottaa kantaa Yleisradio Oy:n julkisen palvelun tehtävää ja rahoitusta arvioivan parlamentaarisen työryhmän tehtävänantoon liittyen. Lausunnossamme kiinnitämme huomiota vain niihin kohtiin, joiden voidaan otaksua olevan merkityksellisiä kuulovammaisten henkilöiden kannalta.

Asettamispäätöksen mukaan työryhmän tehtävänä on:

- 1) selvittää Yleisradio Oy:n julkisen palvelun tehtävän laajuutta, toteuttamistapaa ja rahoituksen tasoa;
- 2) arvioida Yleisradio Oy:n asemaa ja merkitystä suomalaisilla mediemarkkinoilla;
- 3) arvioida yhtiön merkitystä demokratian, sananvapauden ja viestinnän monipuolisuuden sekä viestinnän riippumattomuuden kannalta sekä
- 4) arvioida, miten eduskunnan omistajaohjaus Yleisradioon toteutetaan.

1. Yleisradio Oy:n julkisen palvelun tehtävän laajuus, toteuttamistapa ja rahoitus

Kuuloliiton mielestä Yleisradio Oy:n (jatkossa Yle) julkisen palvelun laajuus on kattavasti ja asianmukaisesti määritelty nykyisessä Yleä koskevassa laissa (jatkossa Yle-laki). Mielestämme on keskeistä, että jatkossakin Ylen julkisen palvelun tehtävässä korostuvat Yle-lain 7 §:n tavoin tarjonnan monipuolisuus, kattavuus, jokaiselle tarkoitettut palvelut, mukaan lukien vähemmistö- ja erityisryhmien ohjelmatarjonta, sekä palveluihin tarjottavat oheis- ja lisäpalvelut, kuten kotimaisten ohjelmien televisiotekstitys.

Julkisen palvelun määritelmä ei siis mielestämme tarvitse suuria muutoksia, jos kotimaisten ohjelmien televisiotekstityksestä säädetään jatkossakin tietoyhteiskuntakaavassa tai muualla lainsäädännössä. Mikäli näin ei olisi, tulisi kotimaisten televisio-ohjelmien tekstityksestä lisätä tarkemmat säännökset Yle-lakiin.

1a. Tarkemmin kotimaisten ohjelmien televisiotekstityksestä

Kotimaisten ohjelmien tekstitys on kuulovammaisille henkilöille keskeinen palvelu, joka mahdollistaa pääsyn kotimaiseen sisältöön. On hyvä huomata, että tekstityksessä ei ole kuitenkaan kysymys vain pienen marginaaliryhmän tilanteesta: aihe koskee satoja tuhansia katsojia. Suomessa on arviolta 740.000 eriasteisesti kuulovammaista henkilöä;

22.3.2016

LVM/1955/05/2015
PS12.4.16

tulevaisuudessa heidän määrä vielä kasvaa väestön ikääntyessä. Kahdella kolmasosalla ikääntyneistä arvioidaan olevan alentunut kuulo, ja heillä on usein selviä vaikeuksia televisio-ohjelmien seuraamisessa.

Kuulovammaisten ja ikähuonokuuloisten henkilöiden lisäksi yhtenä kohderyhmänä ovat maahanmuuttajat. Myös yhteiskunta hyötyy tekstittämissä palveluista esimerkiksi juuri maahanmuuttajien kohdalla: tekstitys pystyy parhaimmillaan edistämään suomen- ja ruotsinkielien oppimista ja suomalaisen yhteiskunnan ymmärtämistä, mikä taas edistää maahanmuuttajien kotouttamista. Myös muut televisionkatsojat voivat hyötyä tekstityksestä. Tekstityksen ansiosta mahdollistuu kotimaisten ohjelmien seuraaminen melussa tai hiljaisuudessa, esimerkiksi lasten ollessa nukkumassa. Se auttaa myös lukemaan oppivia lapsia.

Varsinainen tekstityssääntely on sijoitettu tietoyhteiskuntakaaren 211 §:ään (Ohjelmistojen saattaminen näkö- ja kuulorajoitteisten saataville). Yle-laissakin sivutaan tekstitystä, mutta nimenomaisesti sitä ei ko. laissa mainita. Tekstityksestä saatiin velvoittava kirjaus (27.8.2010/733) silloiseen televisio- ja radiolakiin kesällä 2011, ja sieltä se sittemmin siirrettiin tietoyhteiskuntakaareen¹. Tietoyhteiskuntakaaren sääntely velvoittaa Ylen lisäksi niin kutsuttuja kaupallisia yleisen edun kanavia. Tällä hetkellä Suomessa on kaksi yleisen edun kanavaa: MTV3 ja Nelonen.

Yle on päässyt pitkälle tekstityksessä: vuodesta 2011 tekstityksen kehitys on ollut huimaa. Ennen televisio- ja radiolain tekstitysvelvoitetta Yle tekstitti julkisen palvelun tehtävänsä nojautuen arviolta noin 20–30 % kotimaisista ohjelmistaan. Tietoyhteiskuntakaaren mukaan Ylen tulee tekstittää kuluvana vuonna ohjelmansa jo (lähes) 100 %:sti². Vuoden 2014 toteuman mukaan Yle tekstitti TV1:n ohjelmat 81,5 %:sti ja esimerkiksi TV2:n ohjelmat jo tuolloin 100 %:sesti. Haluamme painottaa, että Yleä arvostetaan suuresti kuulovammaisten katsojien joukossa muun ohella juuri kattavan tekstityspalvelun takia.

Järjestömme tavoitteena on ollut, ja on edelleen, olla osaltaan turvaamassa myös kaupallisten kanavien tekstityksen jatkumista siinäkin tilanteessa, että Suomessa ei enää tämän vuoden jälkeen olisi varteenotettavia kaupallisia yleisen edun kanavia. Kuten jo todettiin, vain Ylellä ja yleisen edun kanavilla on tietoyhteiskuntakaaren mukainen tekstitysvollisuus. Tämän vuoksi olemmekin tyytyväisiä, että liikenne- ja viestintäministeriöllä on halu turvata näkö- ja kuulorajoitteisten oikeus vastaanottaa viestejä myös tulevaisuudessa³. Mielestämme on tärkeää, että Ylen lisäksi Suomessa on tarjolla vaihtoehtoisia ja laadukkaita sisältöjä tarjoavia medioita, jotka ovat osaltaan turvaamassa moniarvoista viestintää, kulttuurista monimuotoisuutta ja tiedonsaantia kaikille, myös kuulovammaisille henkilöille.

Kotimaisia mediamarkkinoita arvioivan työryhmän raportissa ”Pätevät pärjäävät” viime joulukuulta (LVM, raportit ja selvitykset 2/2015) kiteytetään vaihtoehtojen tarve mielestämme hienosti:

¹ Tekstityssäännöksen taustana toimi keskeisesti AV-direktiivi (Audiovisuaalisia mediapalveluja koskeva direktiivi (2007/65/EY, nykyisin 2010/13/EU) ja myöskin ratifiointin alla ollut ja edelleen oleva YK:n vammaisten henkilöiden ihmisoikeussopimus ja toki järjestöjen pitkäkestoinen vaikuttamistyö.

² Ks. TYK 211.2 §. Ääni- ja tekstityspalvelua ei tarvitse liittää musiikkiesityksiin eikä urheiluohjelmiin.

³ Ks. LVM:n arviomuistio 18.3.2016 (LVM/571/03/2016) ja sitä koskeva lausuntopyyntö 18.3.2016.

<http://www.lvm.fi/lvm-site62-mahti-portlet/download?did=197772>, <http://www.lvm.fi/lvm-site62-mahti-portlet/download?did=197743>

22.3.2016

LVM/1955/05/2015
PS12.4.16

Työryhmä tiedostaa, että niin julkisen palvelun kuin kaupallisella medialla on myös vahva yhteiskunnallinen funktio. Suomalaisen median saatavuus on tärkeää erityisesti demokratian näkökulmasta. Median journalistisiin tehtäviin kuuluu tiedonvälitys kansalaisille niin valtakunnallisista kuin paikallisistakin asioista, julkisen keskustelun herättäminen ja ylläpito, kansalaisia koskevien päätösten kriittinen tarkastelu ja faktoihin perustuva uutisointi, erityisryhmien ja -yleisöjen tarpeista huolehtiminen sekä yhteisöllisyyden luominen (s. 6).

Siirtovelvoitteella tarkoitetaan kaapelitelevisioverkossa toimivien operaattoreiden velvollisuutta välittää verkossaan korvauksetta valtakunnallisesti näkyviä yleiskanavia. Tällä hetkellä Yleisradion kanavien lisäksi näihin kuuluvat MTV3 ja Nelonen. Siirtovelvoitteen poistamisella kaikkien kaupallisten kanavien välittämisestä kaapelitelevisioverkossa tulisi sopimukseen perustuvaa toimintaa. Ennen lopullista päätöstä velvoitteen poistamisesta täytyy kuitenkin arvioida eri toimijoihin kohdistuvat taloudelliset ja yhteiskunnalliset vaikutukset. Muun muassa erityisryhmille tärkeiden ääni- ja tekstityspalveluiden toteutuminen täytyy varmistaa. (s.10–11).

Edellä kerrottuun viitaten on helppo ymmärtää, että tekstitysvelvollisuus ei ole, eikä voi olla, pelkästään Ylen julkiseen palveluun liittyvä velvollisuus tai palvelu, vaan Ylen lisäksi on oltava muitakin medioita, jotka ovat saavutettavia myös aistivammallisille henkilöille.

Kuuloliiton mielestä Yle-laki ja Ylen julkisen palvelun tehtävä kotimaisten ohjelmien tekstityksessä näkyy siten, että tietoyhteiskuntakaari ja sitä koskeva asetus ovat edellyttäneet kautta linjan Yleltä nopeampaa tekstityspeiton kasvattamista kuin mitä se on edellyttänyt kaupallisilta toimijoilta⁴. Emme usko, että Yle olisi yltänyt nykyisiin prosenttiosuuksiin ilman tietoyhteiskuntakaaren sääntelyä. Mielestämme onkin tärkeää, että asianomainen säännös pysyy voimassa Ylen osalta siinäkin tapauksessa, että meillä ei olisi enää vuonna 2017 varteenotettavia kaupallisia yleisen edun kanavia.

Mielestämme ei ole riittävää, että Yle tekstittäisi jatkossa vain pelkän Yle-lain tai esimerkiksi itsesääntelyn turvin. Yle-laissahan ei nimenomaisesti edes mainita kotimaisten ohjelmien tekstittämistä, eikä siellä näin ollen myöskään aseteta velvollisuutta saavuttaa esimerkiksi 100 %:n tekstityspeittoa, kuten tietoyhteiskuntakaaren 211 § edellyttää. Siinä tapauksessa, että 211 §:stä luovuttaisiin, olisi Yle-lain julkisen palvelun laajuutta täsmennettävä siten, että se vastaisi voimassa olevaa tekstityssääntelyä. Tekstityspeitto -vaatimuksen lisäksi olisi tärkeää varmistaa, että Viestintävirasto valvoisi jatkossakin tekstityksen toteutumista.

Emme ota kantaa Ylen rahoituksen tasoon muuten kuin toteamalla, että rahoituksen taso on turvattava sellaisena, että Yle pystyy jatkossakin toteuttamaan laadukkaalla tavalla lainsäädännössä sille asetettuja tehtäviä.

⁴ Vuonna 2011 Ylen piti tekstittää 50 % ja kaupallisten kanavien 15 %, vuonna 2012 Ylen tuli tekstittää 60 % ja kaupallisten kanavien 25 %, vuonna 2013 Ylen tuli tekstittää 70 % ja kaupallisten kanavien 35 %, vuonna 2014 Ylen tuli tekstittää 80 % ja kaupallisten kanavien 40 % ja vuonna 2015 Ylen tuli tekstittää 90 % ja kaupallisten kanavien 45 % ja tänä vuonna Ylen tulisi tekstittää 100 % ja kaupallisten kanavien 50 %.

22.3.2016

LVM/1955/05/2015

PS12.4.16

2. Yleisradio Oy:n asema ja merkitys suomalaisilla mediamarkkinoilla

Ylellä on huomattava merkitys niin televisionkatselijoille, radionkuuntelijoille kuin Internetinkäyttäjillekin. Yle-lain 7 §:ssä mainittujen tehtävien toteutuminen on mielestämme turvattava jatkossakin, jotta Ylen missio – Yle vahvistaa suomalaista yhteiskuntaa ja kulttuuria tarjoamalla kaikille tietoa, sivistystä, oivalluksia ja elämyksiä – voi toteutua.

Tasapuolisuuden vuoksi näkisimme tärkeänä, että jatkossa myös tekstitystä tuottaville kaupallisille kanaville kompensoitaisiin nykyistä paremmin tekstityksestä aiheutuvat kulut.

3. Yhtiön merkitys demokratian, sananvapauden ja viestinnän monipuolisuuden sekä viestinnän riippumattomuuden kannalta

Mielestämme Ylellä on aivan keskeinen merkitys demokratian, sananvapauden ja viestinnän monipuolisuuden sekä viestinnän riippumattomuuden toteutumisen kannalta. Julkisen palvelun tehtävänä on mahdollistaa sivistyksestä ja kulttuurista nauttiminen kaikille, mitä tavoitetta Yle on mielestämme toteuttanut. Edelleen katsomme, että Ylellä on myös merkittävä rooli tuoda esille viestinnän saavutettavuusratkaisuja ja toimia esimerkkinä muille mediatoimijoille.

Kuulovammaiset henkilöt arvostavat suuresti saavutettavissa olevaa Yleä. Suomessa on tällä hetkellä tietojemme mukaan 11 kaupallista kanavaa, joista vain kaksi tuottaa kotimaisten ohjelmien tekstityspalvelua. Tällä hetkellä ei ole varmuutta sen suhteen, että meillä olisi ensi vuonnakin kaupallisia kanavia, jotka tekstittäisivät kotimaisia ohjelmiaan. Tästä näkökulmasta on varmasti helppo ymmärtää, miten suuressa asemassa Yle on, kun puhutaan kuulovammaisten henkilöiden sananvapauden toteutumisesta, yhdenvertaisuudesta ja viestinnän monipuolisuudesta.

Lopuksi haluamme nostaa esille Yle Areena -palvelun. Areena on mielestämme edelläkävijä, jonka myötä katsojakäytöksen muuttuminen on osattu ottaa huomioon. Tähdennämme kuitenkin, että myös Areenan palvelut tulisi jatkossa saada yhä enenevässä määrin tekstitettyinä, oli kyse sitten tallenteista tai suorista lähetyksistä.

Kuuloliitto ry

Eeva Härkänen
Järjestöjohtaja

Lisätietoja:

Lakimies Pamela Saraso: pamela.saraso@kuuloliitto.fi, puh. 050 567 0748.

Erityisasiantuntija Sami Virtanen: sami.virtanen@kuuloliitto.fi, puh. 040 751 6994.